Cana asobnaha numaru 20 hr. Przesyłka opłacona ryczałtem

Nr. 54. Wilnia, Piatnica 30 Listapada 1928 h. Hod IV (XII).

BIEŁARUSKAJA KRYNICA

PALITYČNAJA, HRAMADZKAJA I LITERATURNAJA HAZETA.

Adres Redakcyi i Administracyi:
WILNIA, LUDWISARSKAJA 1-19. (Wilno, Ludwisarska 1-19)
Redakcyja adčyniena ad 9 hadz. ran. da 4 hadz. wieč.

„Bieł. KRYNICA" kaštuje na hod—10 zał., na paŭhoda—5 zał., na 3 miesiacy — 3 zał., na 1 miesiac — 1 zał.
HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.

Cana abwiestak:
na 1-šaj staroncy 30 hr., 2 i 3 — 25 hr., na 4-aj — 20 hroš. — za radok drobnaha druku ŭ adnej pałoscy

Paśla Źjezdu.

Statut B.Ch.D. wymahaje štohodnich Źjezdaŭ ahulnych, jakija stanowiać pradstaŭniki arhanizacyjaŭ z miascoŭ. Wośža 25.XI. siol. h. u sali Biełaruskaha Instytutu Haspadarki i Kultury ŭ Wilni taki Źjezd i adbyŭsia. Biaručy pad uwahu ciažkoje pałažeńnie palityčnaje i ekanamičnaje našych pracoŭnych masaŭ, Centr. Kamitet B.Ch.D. u parazumieńni z miajscowymi arhanizacyjami i paasobnymi dziejačami na sioletni Źjezd sklikaŭ niewialiki lik siabroŭ i pry tym najbolš dziejnych. Adnak, dačuŭšysia ab Źjeździe niekatoryja siabry prybyli i biez zaprosinaŭ Ahułam delehataŭ było 72, sympatykaŭ i haściej 31, usich 103, amal z usich pawietaŭ Zach. Biełarusi.

Usie padrabiaznaści ab Źjeździe padajom u hetym numary na inšym miejscy. Tut tolki padčorkiwajem niekatoryja jaho asabliwaści i swaje ab im uražańni. Pradusim musim śćwierdzić značnaje pašyreńnie siarod šyrokich masaŭ našaj ideolohii, sympatyi da jaje, a tak-ža pawialičeńnie liku siabroŭ B.Ch.D. Naša prostaja linija biaz chistańnia, ani ŭ prawa ani ŭ lewa, biez orjentacyi ni na Waršawu ni na Maskwu, našaja wytrywałaść u baraćbie za ideały šyrokich pracoŭnych masaŭ znajšli zrazumieńnie i padtrymańnie ŭ narodzie. Słowam, raściom i raźwiwajemsia.

Musim tak-ža adznačyć hłybokaje zrazumieńnie ŭ šyrokich biełaruskich pracoŭnych masach i tej čaściny našaj ideolohii, jakaja imkniecca nie da raździalańnia, ale da abjadnańnia ŭ adnej arhanizacyi B.Ch.D. jak Biełarusaŭ prawasłaŭnych, tak i Biełarusaŭ katalikoŭ. Supolnaja praca na Źjeździe delehataŭ katalikoŭ i prawasłaŭnych, a tak-ža ŭwachod dwuch prawasłaŭnych siabroŭ B.Ch.D. u prezydyjum Centr. Kamitetu całkom apraŭdała našaje ŭ hetym kirunku imknieńnie. Z hetaha bačym, jak daremnyja natuhi tych, jakija z bahasławienstwa polskaj „sanacyi" imknucca raźbić adzinuju arhanizacyju B.Ch.D. i stwaryć palityčnuju asobnuju arhanizacyju prawasłaŭnych Biełarusaŭ.

Źjezd pakazaŭ tak-ža, što nia hledziačy na ciažkoje pałažeńnie našaj wioski ŭ žyćci palityčnym, ekanamičnym i praświetnym, narod naš nia tracić ducha, poŭny nadziei na swaju lepšuju budučyniu. I zrazumiełaja reč, što henaj lepšaj budučyni praz swaju wytrywałuju narodna-hramadzkuju pracu narod naš daždžecca. A B.Ch.D. dalej budzie pracawać nie pakładajučy ruk, kab narod naš u padarožy da swaich ideałaŭ nia zyšoŭ na biezdarožža. *P.*

ŹJEZD PRADSTAŬNIKOŬ BIEŁARUSKAJ CHRYŚCIJANSKAJ DEMOKRACYI.

Dzień 25 listapada h. h. u žyćci Biełaruskaj Chryścijanskaj Demokracyi silna adroźniŭsia ad našaj štodziennaj šaryzny. U hety dzień źjechalisia pradstaŭniki ad biełaruskaj sialanskaj wioski, kab wyjawić žyćciowaść Biełaruskaj Chryścijanskaj Demokracyi, ahladzieć projdzieny šlach, naradzicca nad planam dalejšaj pracy da dabra pracoŭnaha narodu i nawiazać bližejšuju łučnaść miž našymi dziejačami i wioskaj. Treba skazać, što meta Źjezdu asiahnuta ŭ poŭnaj miery. Kab paznajomić našych čytačoŭ z pracaj Źjezdu padajom tut apisańnie najbolš ważnych mamentaŭ.

I. Nabaženstwa.

Pawodle zwyčajaŭ źjezda ŭ daŭniejšych, pierad naradami ŭ kaściele św. Mikałaja ŭ Wilni sabralisia pryjechaŭšyja na Źjezd sialanie, a tak-ža było nia mała miascowaj biełaruskaj intelihiencyi. Imšu adprawiŭ ks. Stankiewič pry śpiewie biełaruskaha kaścielnaha choru, paśla čaho ŭspomnienym šyroka wiedamym dziejačom i byłym pasłom było skazana ŭ biełaruskaj mowie wielmi pryhožaje kazańnie. Z praŭdziwym zachopleńniem lubawalisia pradstaŭniki wioski ŭ kaściele rodnym słowam, jakoha tam, dzie žywuć wykłučna Biełarusy, — polskaje duchawienstwa nia choča ŭ światyni puskać.

II. Wybar prezydyumu i prywitańni.

A hadz. 11 u sali Biełaruskaha Instytutu Haspadarki i Kultury sabralisia siabry Źjezdu ŭ liku 103 asob, z jakich 72 siabraŭ z prawam rašučaha hołasu. Źjezd adkryŭ pasoł Karuza. Na staršyniu byŭ wybrany D-r Hahalinski, wice-staršyniu—ks. Stankiewič i na sekretara—pasoł Stepowič.

Pieršym witaŭ źjezd senatar Rahula, paśla čaho skazaŭ pramowu prywitalnaha źmiestu pasoł Jaremič. Dalej byli pračytany prywitańni ad hramadzian: S. Nowika (wučyciel na Pamor'i), Ks. D-r Rešecia, siabry Uł. Kondrata z Brasłaŭskaha paw., Ks. Romejki z Dziśnienskaha paw., A. Klimowiča i F. Hryškiewiča z Prahi (Čechasławacyja) i siabry B. Staškiewiča z Hłybokaha.

III. Referaty.

Z hłyboka pradumanym i dobra skazanym referatam ab ideolohii B. Ch. D. wystupiŭ wiadomy naš zmahar za biełaruskuju sprawu *ks. W. Hadleŭski*, jaki pieradusim astanawiŭsia nad hałoŭnymi metami partyi, padčyrkiwajučy mament niezaležnaści našaj Baćkaŭščyny. Rola chryścijanstwa — kazaŭ dalej ks. H. — mieła i maje wialikaje značeńnie ŭ žyćci narodaŭ. Chrystyjanizm—heta mahutny faktar u historyi, a dziela hetaha pawinien zajmać pačesnaje miesca ŭ našaj partyjnaj prahramie i ŭ žyćci. Komunizm apirajecca na świetahladzie materyjalistyčnym (Marksyzm). Inšyja formy socyjalizmu nie adkidajučy idealizmu pryznajuć najważniejšuju rolu materyjalistyčnamu dziejniku. Biełaruskaja Chryścijanskaja Demokracyja dwa ŭspomnienyja świetahlady złučaje ŭ adno harmonijnaje całaje i kładzie ŭ asnowu swajej ideolohii. Chryścijanstwa na našaj mnohapakutnaj Baćkaŭščynie inšy maje charaktar, čymsia jano pawinna mieć. Tut chryścijanstwa słužyć čužoj nam palitycy, bo wielmi časta źjaŭlajecca aruźžam polonizacy i rusyfikacyi, praz uporystaje ŭtrymliwańnie ŭ światyniach čužych dla nas mowaŭ.

Wyświatliŭšy chryścijanski mament u našaj ideolohii, ks. Hadleŭski ŭ dalejšym praciahu swajho referatu wyjaśniaŭ sutnaść narodaŭładztwa (demokratyzmu), wykazaŭ pahlad na ŭłasnaść, na rabotnickaje pytańnie, pryčym źwiarnuŭ uwahu na nieabchodnaść zmahańnia z kapitalizmam, abšarnictwam i wyzyskam.

Hr. Krasoŭski paśla referatu wykazaŭ ad imia wioski ščyruju padziaku ks. Hadleŭskamu za jaho pracu dla biełaruskaha Narodu i spačuwańnie za tyja pieraniesienyja ciarpieńni. Prysutnyja na źjeździe pośle hetych słoŭ zrabili ks. H. hučnuju awacyju.

Pasoł Stepowič u praciahu blizu hadziny referawaŭ ahlad prahramy i statutu B.Ch.D., pryčym unios cełу rad paprawak, źmienaŭ i dapaŭnieńniaŭ. Paśla dyskusyi nad paasobnymi punktami, amal što ŭsie papraŭki i źmieny prahramy byli źjezdam pryniaty. Nia schodziačy z hruntu dahetul istnawaŭšaj prahramy B.Ch.D., źmieny adnosiacca pierawažna da sprawy ŭparadkawańnia ziamli. Dziela taho, što nowaja prahrama (sa źmienami) drukujem u „Bieł. Krynicy", — padawać na hetym miescy zaćwierdžanyja Źjezdam źmieny — ličym lišnim.

Pasoł Karuza wystupiŭ sa sprawazdačaj ab pracy Centralnaha Kamitetu B.Ch.D. Zaznačyŭ, što nia hledziačy na wialikija materyjalnyja trudnaści rabota ŭ mieru mahčymaści wiadziecca pieradusim na niwie wydawieckaj i pracy pasolskaj. Tut pasoł astanawiŭsia na ahladzie projdzienaj darohi na Sojmawym hruncie, a tak-ža na adnosinach u Sojmie da inšych palityčnych partyjaŭ.

IV. Daklady z miascoŭ.

Hr. Dwarecki (Brasłaŭščyna). Nia hledziačy na toje, što pawiet Brasłaŭski reprezentawany na Źjeździe nia wielmi ludna, nia treba dumać—każa

Źjezd pradstaŭnikoŭ B.Ch.D. 25. XI. 1928 h.

dakładčyk — što nasielnictwa nia cikawicca Źjezdam i biełaruskaj pracaj ahułam. Choć na kožnym kroku spatykajucca pieraškody, — ideolohija B.Ch.D. pašyrajecca biez pierastanku, bo heta partyja, nia ŭziaŭšaja swajej arjentacyi ni na Zachod ni Ŭschod, a tolki apirajučysia na Narodzie — biazumoŭna wybrała najlepšy šlach. U Brasłaŭščynie šyrokaje raspaŭsiudžańnie maje biełaruskaja presa, a asabliwa „Bieł. Krynica". Administracyja niščyć biełaruskuju presu, najčaściej praz nieakuratnaje addawańnie jaje na poštach padpiščykam.

Hr. Masła (Brasł. paw.). Choć kutok kala nas hłuchi, adnak świedamaść nacyjanalnaja wielmi pašyrana. Wyjawiłasia jana chacia-b i ŭ časie wybaraŭ u Sojm. Hałasawali ŭ nas masowa na wosiemnastku. Treba dabawić, što sam ja wielmi paciarpieŭ ad administracyi za swajo zakonnaje ŭčaście ŭ wybarach. Tak tut prawy topčacca. Materyjalnaje pałažeńnie pawietu wielmi ciažkoje. Dajecca ŭ znaki hoład. Treba šukać niejkaha wychadu z hetaha pałažeńnia.

Hr. Waškowič (Wilenska-Trocki paw.). Našy wioski biełaruskija, ale dziakujučy blizaści Wilni adčuwajecca ŭpłyŭ polski. Takim čynam choć u nas panuje biełaruskaja mowa, to adnak świedamaść nacyjanalnaja nie zapuściła kareńnie tak hłyboka, jak heta bačym u inšych pawietach. Nia hledziačy na heta maje susiedzi źjezdam wielmi zacikawilisia, adnak dziela koštaŭ padarožy pry našaj biednacie pryjechać nie mahli. Kožnaja arhanizacyjnaja praca biełaruskaja, nawat pašyreńnie rodnaj hazety—ŭładami paraližujecca.

Hr. Krasoŭski (Pastaŭski paw.). Nia možna pachwalicca, kab arhanizacyjnaja praca na platformie Biełaruskaj Chryścijanskaj Demokracyi była pastaŭlena kala nas na patrebnuju wyšyniu. Dziejecca heta pieradusim z niedachwatu intelihientnych siłaŭ i dziejnaści b. „Hramady", jakoj likwidacyja, złučanaja z aryštami i turmami, wielmi zapužała biełaruskaje nasielnictwa i prymusiła jaho być skrytym, choć jašče bolš prywiazanym da idei adradžeńnia Biełaruskaha Narodu.

Świedamaść nacyjanalnaja dajecca bolš zaŭważyć miž Biełarusami prawasłaŭnymi, čymsia katalikami. Tłumačycca heta šowinistyčnym upływam polskich ksiandzoŭ.

Tak-ža jak i ŭ inšych miascoch spatykajemsia z palicyjnym teroram pry kožnaj pracy biełaruskaj, nia wyklučajučy pašyreńnia hazetaŭ u rodnaj mowie.

Hr. Čarnecki (Nawahradčyna). Nia možna skazać, što ŭ nas wioska ŭ jakimkoleČy kirunku zarhanizawana, adnak świedamaść nacyjanalnaja staić dobra i ŭ prociŭwahu pawietu, ab jakim hawaryŭ pradmoŭca, u nas kataliki Biełarusy bolš świedamy ad Biełarusaŭ prawasłaŭnych. Napr. 3 wioski kala nas padali deklaracyi na biełaruskija škoły. Usie jany pierawažna katalickija. Adčuwajecca niedachwat adzinak z arhanizacyjnaj padhatoŭkaj i zdolnaściami.

Hr. Halec (Lidčyna). Niekatoryja hminy paśla likwidacyi „Hramady" byccam zamierli i dostup da ich trudniejšy dziela strachu pierad nowymi represyjami. Pažadana, kab pasły čaściej da nas zahladali. Arhanizacyjaŭ Biełaruskaj Chryścijanskaj Demokracyi kala nas niama, choć hrunt da pracy dobry. Miž katalikami Biełarusami i Biełarusami prawasłaŭnymi panuje zhoda i nacyjanalnaja świedamaść pašyrana ŭ adnolkawaj miery. Zacikaŭleńnie biełaruskaj školaj wialikaje. U polskuju školu pasyłajucca dzieci wielmi nieachwotna.

Hr. Fiedarowič (Wialejščyna). Narod kala nas dawoli świedamy ŭ swajej nacyjanalnaści, choć heta świedamaść na pieršy pohlad, asabliwa čužomu, nia kidajecca ŭ wočy. Pry wybarach, kali „adzinka" wiała jaki paśpiech, to tolki dziakujučy tamu, što ahitatary hetaha ŭradawaha bloku padšywalisia pad biełaruskaść.

Hr. Sienkiewič (Dzisien. paw.) Mušu ŭspomnić tut ab wybarnym terory. Ludzi na wybarach u Sojm tak byli zapužany, što kidali wosiemnastku dziakujučy roznym chitrykam. (Napr. trymali u rukach Nr. 1.). Kidajecca ŭ wočy samaŭradawy bałahan. Naznačaje staršyniu ŭ hminu — starasta. U hminnuju Radu byli wybrany Biełarusy i zaraz-ža paśla ich wybaru apynulisia . . . na Łukiškach. Užo 15 miesiac siadziać hetyja ludzi. Školu achwotna adčynili-b swaju rodnuju, ale pry ciapierašnim terory za mała majem świetłych i stojkich ludziej. Materyjalnaje pałažeńnie našych wiosak — duža ciažkoje. Chto wiedaje, jak prydziecca dačakać wiasny.

Hr-nie Lipnik (Świanc. paw.), *Čaplinski* (Ašm. paw.), *Durejka* (Ašm. paw.), i *Tryhubowič* (Staŭpecki paw.) wykazwajuć istnawańnie ŭ ich pawietach biełaruskaj nacyjanalnaj świedamaści. Pradstaŭniki ad hetych pawietaŭ wykazywali pažadańni, kab pasły čaściej pryjaždžali na wiosku, tym bolš, dziela taho, što kožnaja inicyjatywa ŭ biełaruskaj nawat čysta kulturna-aświetnaj pracy spatykajecca z pieraškodami z boku polskaj administracyi.

V. Wybary.

Jak tolki zakončylisia dakłady z miascoŭ, byli abjaŭleny wybary ŭ Centralny Kamitet B.Ch D., u wyniku jakich akazalisia wybranymi nastupnyja asoby. Pasły *Karuza i Stepowič, Dr. Hahalinski, ks. Stankiewič, M. Dwarecki, Halec, Dr. Žuk, Tatarynowič, J. Šutowič, J. Paźniak i Krasoŭski.*

Wybrana takža i Rewizyjnaja Kamisija ŭ nastupnym składzie: *d-r Hrabinski, ks. W. Hadleŭski, Waškowič i Ušakiewič.*

VI. Rezalucyi Źjezdu.

1. *Relihijnyja sprawy.*

a) Źjezd pradstaŭnikoŭ B. Ch. D. pratestuje prociŭ polinizacyjnaje palityki Wilenskich Katalickich Duchoŭnych Uładaŭ, katoryja jduć da taho, kab pry pomačy kaścioła polščyć i dalej biełaruskaje nasielnictwa. Źjezd wyrašaje swoj rašučy pratest prociŭ užywańnia kaścioła dla prawadžeńnia swaich palityčnych metaŭ na škodu biełaruskaha narodu hwałtujučy elementarnyja asnowy sprawiadliwaści.

b) Źjezd daručaje Centr. Kamitetu wystupić pierad Wilenskimi Katalickimi Uładami z takimi damahańniami:

1) Uwiaści nieadkładna ŭ Wilenskuju Katalickuju Seminaryju wykładańnie biełaruskaj mowy, biełaruskaj historyi i literatury.

2) Wydać zahad — cyrkular dla paduładnaha duchawienstwa, kab uwa ŭsich biełaruskich parafijach była ŭwiedziena biełaruskaja mowa ŭ kaściele ŭ kazańniach i dadatkowych nabaženstwach, a tak-ža padać praŭny sposab uwiadzieńnia biełaruskaj mowy ŭ kaścielnaje žyćcio.

3) Złažyć pratest pierad wyšejšymi Duchoŭnymi Uładami prociŭ pahwałčeńnia prawoŭ bieł. mowy ŭ Zodziškach i Baradzieničach.

4) Zapratestawać prociŭ wysyłańnia ksiandzoŭ-Biełarusaŭ u polskija parafii i damahacca pawarotu wysłanych.

5) Damahacca asobnaha kaścioła dla Biełarusaŭ-katalikoŭ u Wilni.

c) Źjezd Biełaruskaj Chryścijanskaj Demokracyi daručaje Centr. Kamitetu wystupić tak-ža pierad prawasłaŭnymi Duchoŭnymi Uładami z takimi damahańniami:

1) Uwiaści ŭ Wilenskuju Duchoŭnuju Seminaryju dastatačny lik hadzin dla wywučańnia biełarusaznaŭstwa i dla pryhataŭleńnia takim čynam patrebnaha liku prawasłaŭnaha duchawienstwa dla pracy pasiarod biełaruskaha prawasł. nasielnictwa.

2) Wydać zahad paduładnamu duchawienstwu, kab uwa ŭsich cerkwach na ziemlach z biełaruskim prawasłaŭnym nasielnictwam była ŭwiedziena biełaruskaja mowa.

2. *Aświeta.*

a) Źjezd pradstanikoŭ B.Ch.D. damahajecca ad polskaha ŭradu adkryćcia pa ŭsiej Zach. Biełarusi pačatkawych i siarednich dziaržaŭnych biełaruskich školaŭ u liku praparcyjanalnym da liku biełaruskaha nasielnictwa.

b) Źjezd pratestuje prociŭ zakładańnia na biełaruskich ziemlach utrakwistyčnych polska-biełaruskich školaŭ, jakija piarečać pedahahičnym wymahańniam i pryrodnamu prawu kožnaha narodu nawučać moładź u rodnaj mowie. Źjezd B.Ch.D. uważaje, što ŭtrakwizm u školach nia tolki nie wiadzie da zhodnaha sužyćcia narodaŭ, ale jašče balej raspalwaje narodnuju sprečku i antahanizmy.

c) Źjezd damahajecca adčynieńnia ŭ Wilni Biełaruskaj Wučycielskaj Seminaryi. Dziela adsutnaści ŭ Wilni ŭniwersytetu, jaki zdawoliŭ-by kulturnyja patreby ŭsich narodnaściaŭ u kraju, Źjezd B.Ch.D. damahajecca ad

PRAHRAMA

BIEŁARUSKAJ CHRYŚCIJANSKAJ DEMOKRACYI.

I. Palityčnyja mety.

§ 1. BChD, stojačy na hruncie samastanaŭleńnia narodaŭ, imkniecca da samastojnaści Biełaruskaha Narodu na ŭsich jaho ziemlach, abjadnanych u niezaležnuju demokratyčnuju respubliku.

II. Adnosiny da susiedziaŭ.

§ 2. BChD ličyć swaim ideałam dobrasusiedzkija adnosiny z usimi narodami na padstawie sapraŭdnaj wolnaści i roŭnaści.

§ 3. Z pahladu palityčnaha i haspadarčaha BChD uważaje karysnym, kab niezaležnaja Biełaruskaja Respublika ŭwajšła ŭ ekanamičny i palityčny sajuz z susiednimi narodami, z jakimi łučać jaje supolnyja intaresy.

III. Šlach da metaŭ.

§ 4. BChD da swaich metaŭ idzie darohaj arhanizawańnia, uświedamlańnia i ŭzhadawańnia biełaruskaha sialanstwa, rabotnikaŭ i intelihiencyi na hruncie chryścijanska-demokratyčnych ideałaŭ i biełaruskaj narodnaj kultury. Dziela hetaha BChD rupicca zakładać biełaruskija škoły, narodnyja damy, ładzić lekcyi, referaty, źjezdy, wydaje hazety i inš.

BChD pryjmaje ŭdzieł u dziaržaŭnych i samaŭradawych wybarach, idučy šlacham palityčnaha i socyjalnaha zmahańnia da niezaležnaści i samastojnaści Biełaruskaha Narodu, da swabody jaho kulturnaha i ekanamičnaha raźwićcia.

IV. Samaŭrady.

§ 5. BChD uważaje, što hminnyja, pawiatowyja i wajawodzkija samaŭrady ŭ swaich miajscowych sprawach pawinny być niezaležnymi ad centralnych i miajscowych administracyjnych uładaŭ.

§ 6. Da kampetencyi samaŭradaŭ naležać sprawy samaŭradawyja: administracyjnyja, haspadarčyja, školnyja, ziamielnyja, apieka nad sirotami, chworymi, kalekami, biednymi i h. d.

§ 7. Samaŭrady majuć swoj biudžet. Niedachwat hetaha biudžetu na wyšejaznačanyja mety (§ 6) pakrywaje dziaržawa.

§ 8. Samaŭrady wybirajucca ahulnym, prostym, tajnym, roŭnym i proporcyjanalnym hałasawańniem.

§ 9. Wybary ŭ samaŭrady pawinny adbywacca swabodna, biaz nijakaha nacisku z boku administracyjnych uładaŭ.

V. Wojska.

§ 10. BChD zmahajecca z palitykaj militaryzmu i imkniecca da zamieny stałaj armii narodnaj milicyjaj.

§ 11. Wučeńnie narodnaj milicyi pawinna adbywacca na miajscoch i ŭ wolnym ad haspadarskich rabot časie.

VI. Palityčnaja i hramadzkaja swaboda.

§ 12. Usie hramadzianie pawinny być roŭnyja pierad prawam.

§ 13. Pawinna być poŭnaja swaboda schodaŭ, druku, słowa, sumleńnia, arhanizacyi tawarystwaŭ i prafesyjanalnych sajuzaŭ.

§ 14. BChD damahajecca poŭnaj swabody wybaraŭ u dziaržaŭnyja ŭstanowy.

§ 15. Kožnaja nacyjanalnaść maje prawa karystacca swajej mowaj u ahulna-hramadzkim i palityčnym žyćci.

VII. Sud.

§ 16. Sud pawinien być niezaležny ad palityčnych kirunkaŭ i ad administracyi.

§ 17. Mirawyja sudy składajucca z wybranaha narodam suddzi i taksama wybranych łaŭnikaŭ.

§ 18. Uwa ŭsich ważniejšych uhałoŭnych i palityčnych sprawach pryhawary pastanaŭlajuć sudy prysiažnych.

§ 19. Palawyja (nadzwyčajnyja) sudy pawinny być skasawany.

§ 20. BChD prociŭ kary śmierci.

VIII. Škoła.

§ 21. Pačatkawaje nawučańnie abawiazkowaje dla ŭsich, biazpłatnaje i ŭ rodnaj mowie wučniaŭ.

§ 22. Nawučańnie prywatnaje karystajecca takimi-ž prawami jak i ŭradawaje.

§ 23 Adnalkowaja dapamoha ŭradawaja jak školam prywatnym, tak i ŭradawym.

§ 24. Nawučańnie relihii kožnaha wyznańnia adbywajecca abawiazkowa jak u školach uradawych, tak i prywatnych u rodnaj mowie wučniaŭ.

§ 25. Zakładańnie narodnych uniwersytetaŭ i zaškolnaja aświeta na košt dziaržawy.

§ 26. Niezaležnaść školnych uładaŭ i školnaha nawučańnia ad uładaŭ administracyjnych.

IX. Relihija.

§ 27. Kaścioł (Carkwa) u swaim unutranym žyćci karystajecca z poŭnaj swabody i kirujecca kananičnym prawam.

§ 28. Kaścioł (Carkwa) u žyćci hramadzkim karystajecca z usich prawoŭ palityčnych i hramadzkich naroŭni z inšymi ŭstanowami i hramadzianami dziaržawy i spaŭniajeć takija-ž samyja abawiazki, jak i ŭsie hramadzianie dziaržawy.

§ 29. BChD pryncypowa prociŭ raździełu Kaścioła (Carkwy) ad dziaržawy. Adnak, kab urad nia moh wykarystywać relihii dla palityčnych metaŭ, abo paddzieržywać adnu relihiju prociŭ druhoj, BChD uważaje mahčymym raździeł Kaścioła (Carkwy) ad dziaržawy dla ahulnaha dabra.

§ 30. Sprečnyja sprawy miž Kaściołam (Carkwoj) i dziaržawaj wyrašajucca paluboŭna, darohaj uzajemnych dahaworaŭ i ŭstupak.

§ 31. BChD, u miežach Kananičnaha prawa, u žyćci kaścielnym (carkoŭnym) na biełaruskich ziemlach zmahajecca za poŭnyja prawy biełaruskaj mowy.

§ 32 BChD zmahajecca za toje, kab žanimstwa i ahułam sprawy siam'i apiralisia na asnowach chryścijanskaj maralnaści.

X. Prywatnaja ŭłasnaść.

§ 33. BChD pryznaje, što prywatnaja ŭłasnaść jość padstawaj cywilizacyjnaha postupu hramadzianstwa. Adnak uważaje, što ŭłasnaść, zhramadžanaja ŭ wialikaj miery ŭ prywatnych rukach, jość kryŭdnaj dla pracoŭnaha narodu i dziela hetaha BChD zmahajecca z abšarnictwam i kapitalizmam.

§ 34. BChD pierakanana, što prywatnaja ŭłasnaść, abapiortaja na pracoŭnaj normie, dajučy nia tolki prawy, ale nakładajučy j hramadzkija abawiazki, pamahaje wyrableńniu ŭ ludziach inicyjatywy, samawitaści i hramadzkaj swabody.

§ 35. BChD nie praciwicca, kab bujnaja prywatnaja ŭłasnaść, kali hetaha wymahaje dabro šyrokich pracoŭnych masaŭ, pierachodziła ŭ normy kalektyŭnyja (hramadzkaha waładańnia).

§ 36. BChD uważaje, što ŭsie reformy pry-

uradu ŭwiadzieńnia niekalki Katedr biełarusaznaŭstwa pry ciapierašnim uniwersytecie Ściapana Batoraha.

e) Źjezd B.Ch.D. damahajecca ad uradu wyznačyć stypendyi dla bieł. studenskaj moładzi, kab pamahčy joj zdabyć wyšejšuju aświetu.

f) Źjezd pratestuje prociŭ začynieńnia Radaškaŭskaj Bieł. Himn., jak adnej z niamnohich siarednich škołaŭ u Zach. Biełarusi.

3. *Ziamla.*.

a) Źjezd pradstaŭnikoŭ B.Ch.D. damahajecca ad uradu nadzialeńnia bieł. nasielnictwa, a pieradusim biez-ziamielnych i małaziamielnych bieł. sialan.

b) Źjezd pratestuje prociŭ kalonizacyi i asadnictwa na bieł. ziemlach. Źjezd uważaje, što prawa da ziamli naležyć pieradusim miascowamu žycharstwu, jakoje zdabyła hetaje prawa swajej pracaj na ziamli ad dziadoŭ i pradziedaŭ.

4. *Haspadarka.*

a) Źjezd B.Ch.D. pratestuje prociŭ ekanamičnaj, a pieradusim lasnoj palityki polskaha uradu, jaki starajecca wywieści jak najbolš lesu z našaha kraju z kryŭdaj dla krajowaha žycharstwa.

b) Źjezd damahajecca padmohi, dla sialan z tym, kab jany mahli naładzić lepšuju kulturu swaich haspadarak.

c) Źjezd damahajecca doŭha-terminowych kredytaŭ dla bieł. kooperacyi i dla palepšańnia haspadarskaha bytu dla Bieł. Narodu.

d) Źjezd damahajecca, kab polski ŭrad prawodziŭ ekanamičnuju palityku z tym, kab kapitały nie ŭciakali ŭ Waršawu, Paznań i Krakaŭ, a astawalisia ŭ krai.

5. *Samaŭrady.*

a) Źjezd pradstaŭnikoŭ B.Ch.C. damahajecca sprawiadliwaha samaŭradu i poŭnaha samaŭrada na Bieł. ziemlach.

b) Źjezd pratestuje prociŭ nacisku administracyjnych uładaŭ na samaŭradawyja wybary i nie začwiardžańnia wybranych narodam wojtaŭ z tej tolki pryčyny, što jany Biełarusy.

6. *Padatki.*

a) Źjezd pradstaŭnikoŭ B.Ch.D. uważaje, što ciapierašni padatkowy ciažar nie pa sile našamu sialanstwu, i dziela taho damahajecca źmianšeńnia padatkaŭ u našym krai, a pieradusim u tych pawietach, dzie sioleta i prošlyja hady byŭ nieŭradžaj.

b) Źjezd damahajecca, kab byŭ adzin padatak, heta znača wyznačany raz na hod z razłažeńniem na raty i aznačeńniem terminu płatnaści.

c) Źjezd damahajecca sprawiadliwaje acenki majemaści ŭ biełaruskaha sialanstwa, jakoje časta bywaje pakryŭdžana niesprawiadliwaj acenkaj i źwialičeńniem padatkaŭ.

7. *Ahulnaja palityka.*

a) Dziela taho, što polskija ŭłady, jak heta widać z wyšej pieraličanych punktaŭ, prawodzili praz uwieś čas palityku škodnuju dla biełaruskaha narodu, imknučysia da wynaradaŭleńnia jaho, źjezd pradstaŭnikoŭ B.Ch.D. pryjmaje za prawilnuju taktyku C. K. i pasłoŭ B.Ch.D., jakija stajali ŭ apazycyi da ciapierašniaha polskaha ŭradu i daručaje im wiaści jaje i dalej.

b) Źjezd B.Ch.D. uważaje, što dasiulešniaja palityka polskich uładaŭ była warožaj i kryŭdnaj dla Bieł. Narodu i zatym damahajecca pieramieny na sprawiadliwuju.

8. *Nakaz Centr. Kamitetu i pasłam B.Ch.D.*

a) Źjezd pradstaŭnikoŭ B.Ch.D. daručaje C. Kamitetu i pasłam B.Ch D. padać hetyja rezalucyi da wiedama ŭradu i hramadzianstwa.

b) Źjezd wyrażaje swaje pažadańni, kab pasły B.Ch.D. časciej adwiedywali swaich wybarščykaŭ, ładziačy na wioscy pasolskija sprawazdačy, referaty, hutarki z sialanami i nawiazywali-b bližejšuju suwiaź z wioskaj.

VII. Pačastunak.

Pa zakančeńni aficyjalnaj častki Źjezdu ŭsie prysutnyja pierajšli ŭ susiedni pakoj na harbatku. Jak heta zaŭsiody bywaje na našych źjezdach—našlosia šmat achwotnych pramaŭlać za biasiednym stałom. Pieršym wystupiŭ pasoł Stepowič, jaki nawiazujučy da pažadańniaŭ delehataŭ ab čaściejšym pryjeździe pasłoŭ na wiosku, wyrazaŭ hatoŭnaść i swaju achwotu mieć najbližejšuju suwiaź z wioskaj, adnak dziela niewialikaha liku pasłoŭ, jakija pieradusim wypaŭniajuć swaje abawiazki na hruncie sojmu i majuć rožnyja sprawy hramadzkaha charaktaru pierad administracyjnymi ŭładami, nie zaŭsiody jość mahčymaść zadawolić wybarščykaŭ ładžańniem mitynhaŭ i inš. Woś čamu—kaža pasoł—pamylajecca toj, chto dumaje, što ŭ kožnaj biełaruskaj wioscy maje fizyčnuju mahčymaść źjawicca narodny pradstaŭnik. Na kančatak pasoł Stepowič zaklikaŭ prysutnych da pracy na miajscoch i da wiery ŭ swaje siły narodnyja, jakija pawinny macniej i śmialej prajaŭlacca.

Padobnyja pa źmiestu pramowy skazali pasły Karuza, Jaremič, a tak-ža sen. Bahdanowič. Pramaŭlali ŭ dalejšym praciahu Dr. Hahalinski, pa-et Aŭhieni Bartul, ks. Jachim Krasoŭski i šmat inšych pradstaŭnikoŭ wioski. Na asabliwuju ŭwahu zasłuhoŭwaje pramowa b. pasła ks. A. Stankiewiča, jaki, nawiazywajučy sučasnaje stanowišča našaj Bačkaŭščyny da rakazu ab trajanskaj wajnie, daŭ słuchačam formaj i źmiestam pramowy hłyboka estetyčnaje zdawaleńnie.

VIII. Pasiedžańnie C. K. B. Ch. D. i padzieł funkcyjaŭ.

Pasła pačastunku adbyłosia pasiedžańnie nowaha Centralnaha Kamitetu, u časie jakoha wybrany nowy prezydyum u nastupnych asobach: Staršynia d-r. J. Hahalinski, i wic.-staršynia Jachim Krasoŭski, sekretar Janka Paźniak, skarbnik J. Sutowič, zastupnik sekretara Mikałaj Dwarecki. Siabry: ks. Stankiewič, pasły Karuza i Stepowič, d-r J. Žuk. Kandydaty: Tatarynowič i Halec.

Rewizyjnaja kamisija: staršynia d-r B. Hrabinski. Siabry: ks. W. Hadleŭski i A. Waškowič. Kandydat student Ušakiewič.

Pasły Karuza i Stepowič, jakija raniej uchadzili ŭ skład prezydyumu B. Ch. D., na pasiedžanni 25.XI ad uwachodu ŭ nowy prezydyum admowilisia, matywujučy heta pieraškodami źwiazanymi z wypaŭnianiem pasolskich abawiazkaŭ.

IX. Spektakl i raźwitańnie.

Na kančatak u wialikaj sali Biełaruskaha Instytutu Haspadarki i Kultury adbyłosia teatralnaje pradstaŭleńnie dla siabroŭ Źjezdu. Była pastaŭlena pjesa Marcinkiewiča „Zaloty", wielmi dobra adyhranaja Biełaruskim Narodnym Teatram. Treba tolki škadawać, što źmiest pjesy nia susim u sučasny momant padchodzić da psychiki biełaruskaha sialanstwa. Nia hledziačy na heta prysutnyja z wialikaj pryjemnaściaj słuchali rodnaje słowa sa sceny i zabaŭlalisia jak najlepš. Pašla spektaklu achwočyja da tancaŭ mieli mahčymaść paskakać rodnuju Lawonichu. Starejšyja raźwitywalisia dziakujučy haspadaram za karysna i pryjemna prawiedzieny čas, z dumkaj radasnaj, što žywie Biełaruś!

Stal.

Z biełaruskaha žyćcia.

Z BIEŁARUSI PAD POLŠČAJ.

Prawasłaŭnyja delehaty B.Ch.D. ŭ wilenskaha Uładyki. Dnia 28 hetaha miesiaca redaktar našaj hazety hram. J. Paźniak adwiedaŭ wice-staršyniu Centralnaha K-tu B.Ch.D. hram. J. Krasoŭskaha i zastupnika sekretara hram. M. Dwareckaha, z katorymi wioŭ hutarku ŭ sprawie biełarusizacyi prawasłaŭnaj carkwy ŭ Zach. Biełarusi.

Na zapytańnie redaktara, ci jany ŭručyli Jaho Preaświaščenstwu prawasłaŭnamu Archijepiskapu memorjał u sprawie ŭwiadzieńnia biełaruskaj mowy ŭ prawasłaŭnuju carkwu, što było daručana zrabić Źjezdam B. Ch. D. Centralnamu Kamitetu, hram. Krasoŭski i hram. Dwarecki zajawili, što 27.XI jany—prawasłaŭnyja pradstaŭniki B. Ch. D.—hety memorjał padali na ruki Jaho Preoświaščenstwa Wilenskaha i Lidzkaha prawasłaŭnaha Archijepiskapa. Kopiju prasili źmiaścić u „B. Krynicy".

Na zapytańnie redaktara, ci možna dawiedacca, jak adnośsia da hetaj sprawy Uładyka, — hram. Krasoŭski i hram. Dwarecki zajawili, što Uładyka damahańni BChD prymaje pad uwahu.

Ahulny IX Źjezd T-wa Biełaruskaj Škoły. 9 śniežnia siol. h. maje adbycca ŭ Wilni ahulny Źjezd T-wa Biełaruskaj Škoły. Polskija hazety padajuć, što lewaje kryło pastanawiła nie dapuścić u skład Centralnaj Rady T-wa prychilnikaŭ Janki Stankiewiča, a tak-ža „pierakinčykaŭ" świašč. Kaŭ-

---

watnaj ułasnaści pawinny prawodzicca zhodna z intaresami biełaruskaj narodnaj ekanomiki.

XI. Ziamla.

§ 37. Asnowaj ziamielnaj haspadarki služyć pracoŭnaja norma.

§ 38. Usie ziemli (dwornyja, kaścielnyja (carkoŭnyja) i inš.), pierawyšajučyja pracoŭnuju normu, pieradajucca na ŭłasnaść i biaz wykupu biezziamielnym i małaziamielnym sialanam.

§ 39. Pracoŭnuju normu ziamli stanowić taki lik dziesiacin, jaki haspadar moža abrabić sam sa swajej siamjoj, abo tak-ža pry pomačy adnaho-dwuch najmitaŭ, u tym wypadku, kali ŭ jakoj siam'i z pryčyny małalectwa dziaciej, staraści, chwaroby, kalectwa, udoŭstwa z małymi dziaćmi i h. p. niedachwat rabočych siłaŭ dla abrableńnia pracoŭnaj normy.

§ 40. Miascowyja samaŭrady mohuć mieć zapas ziamli, jak narodnuju ułasnaść, dla metaŭ ahulna hramadzkich.

XII. Uparadkawańnie ziamli.

§ 41. BChD zmahajecca za takoje ŭparadkawańnie ziamli i za takuju ziamielnuju haspadarku, jakaja dawała-b najbolej dachodu hramadzianstwu i dziaržawie. Takoju haspadarkaj BChD ličyć pracu na chutarach abo na sucelnych ziamielnych nadziełach (adrubach), jakija-b złučyli ŭ wadnu haspadarčuju celaść usie šnury i narezki.

§ 42. Pierachod na chutary abo na złučanyja nadziely (adruby) prawodzić sialanskija ziamielnyja kamisii pry samaŭradach sa zhody samych sialan, pryčym małaziamielnyja haspadarki pawinny być dapoŭnieny.

§ 43. Sialanie razam z ziamielnaj kamisijaj pastanaŭlajuć, ci pierajści na chutary, ci astawić wiosku j budynki na miejscy, a złučyć u adzin kawałak (adrub) usie šnury, ci jznoŭ raźbić wiosku na niekalki pasiołkaŭ—zaležna ad miajscowych haspadarčych warunkaŭ.

§ 44. Na zahaspadarawańnie pry pierachodzie na chutary pawinna być dadziena patrebnaja pomač ad uradu hrašmi, inwentaram, drewam. Naahuł usie raboty, što da ziemla-ŭparadkawańnia, pawinny prawodzicca na košt dziaržawy.

§ 45. BChD imkniecca da palepšańnia haspadarčaha pałažeńnia wioski praz pašyreńnie ziemlarobskaj kultury, kooperacyi, pawialičeńnia abšaru upraŭnaj ziamli, a pradusim asuški bałot i łuhoŭ. Dziela hetaha BChD rupicca ab zakładańni ziemlarobskich škołaŭ, ahranamičnych probnych stancyjaŭ, instruktarskich punktaŭ i h. d.

§ 46. Sialanie dla palepšańnia swajej haspadarki pawinny karystacca z małapracentnaha i doŭhaterminowaha kredytu.

§ 47. BChD staić za sprawiadliwyja ceny na produkty sialanskija i fabryčnyja. BChD prociŭ wykarystywańnia wioski horadam i naadwarot.

XIII. Pryrodnyja bahaćci.

§ 48. Lasy, wody, padziemnyja bahaćci i inš., praz uwahu na swaju ahraničanaść i ahulna-hramadzkaje značeńnie, stanowiać ułasnaść samaŭradaŭ.

§ 49. Na apał i budoŭlu sialanskija Ziamielnyja Kamisii pry samaŭradach wyznačajuć patrebny lik lesu. Lasnaja palityka dziaržawy pawinna zabiaspiečyć hramadzianstwu tannaje paliwa i budaŭlany materjał.

XIV. Asadnictwa.

§ 50. Čužackaje wajennaje asadnictwa i tak-ja-ž prywatnaja kalonizacyja biełaruskich ziamiel, jak całkom niesprawiadliwyja, pawinny być skasawany.

XV. Rabotnickija sprawy.

§ 51. BChD zmahajecca za:
a) 8-hadzinny dzień pracy;
b) prawa strajku, jak abaronu ad wyzyskaŭ;
c) kalektyŭnyja ŭmowy dziela zabiazpiečańnia lepšaj apłaty;
d) zabaronu nočnaj pracy, (wyniatak tam, dzie wymahajuć warunki techničnyja, jak abo patreby hramadzkija);
e) zabaronu pracy škodnaj zdaroŭju kabiety;
f) zabaronu pracy dziaciej u fabrykach da 16 hadoŭ;
g) dziaržaŭnaje strachawańnie rabotnikaŭ horadu i wioski ad chwaroby, kalectwa, biezraboćcia i na staraść;
h) zakonnaje pryznańnie fabryčnych rabotnickich kamitetaŭ z prawam ŭčaścia ich u nahladzie za pradukcyjaj i dachodam u fabrykach, jakija pierajšli ŭ kolektyŭnyja formy wałdańnia;
i) niadzielny adpačynak;
j) praŭnuju apieku nad pracoŭnymi na ziamli, fabrykach i nad chatniaj službaj praz adumysłowyja ŭstawadaŭstwa.

XVI. Padatki.

§ 52. Mieraj padatkaŭ dla promysłu i handlu pawinien być dachod. Dziela hetaha, chto bolš maje dachodu, toj prahresyŭna bolš płacić i padatkaŭ. Sialanie płaciać zaležna ad pracoŭnaj normy i katehoryi ziamli, a haradžanie ad swajej majemaści. Katehoryju ziamli ŭstanaŭlajuć sialanskija Kamisii pry samaŭradach, a acenku majemaści ŭ haradoch takija-ž kamisii, składzienyja z haradžan.

§ 53. Usie padatki pasrednija (ukosnyja), jak na sol, hazu, cukier i inš. pawinny być skasawany.

§ 54. Pawinien być uwiedzieny adziny padatak, heta znača taki, jaki-b wyznačaŭsia raz u hod na adnym nakazie z razłažeńniem na raty i z aznačeńniem terminu.

§ 55. Dachod, patrebny tolki na pražyćcio, pawinien być ad padatkaŭ zusim zwolneny.

§ 56. Zbirańnie padatkaŭ pawinna adbywacca sprawiadliwa, na asnowie adumysłowych zakonaŭ i pawinna być uwiedziena srohaje karańnie za padatkowyja nadužyćci.

XVII. Kooperacyja.

§ 57. BChD staić za pašyreńnie spažywieckaj, wytworčaj, kredytnaj kooperacyi (kooperacyjnyja kramy, małačarni, alejarni, ilniarni, pažyčkowa-ašczadnickija kasy i h. d.) i damahacca na heta šyrokich dziaržaŭnych kredytaŭ.

58. BChD damahajecca, kab dziaržaŭnyja kredyty jšli na biełaruskija kooperatyŭnyja i haspadarčyja arhanizacyi i kab urad prawodziŭ krajowuju ekanamičnuju palityku, z tym, kab kapitały astawalisia ŭ krai.

XVIII. Dapamoha pakryŭdžanym wajnoj.

§ 59. BChD damahajecca: a) kab źniščanyja wajnoj haspadarki byli nieadkładna adbudawany na košt dziaržawy i b) kab nieadkładna byli pryznany inwalidzkija renty dla ŭsich wajennych inwalidaŭ, ichnych udoŭ i sirot.

ša i Astroŭskaha. Taja-ž polskaja presa padčorkiwaje, što Koŭš i Astroŭski spakojna nia ŭstupiać.

Ahulny schod Biełaruskaha Kooperatyŭnaha T-wa „Pčała". 22 kastryčnika sioł. h. u Wilni, Wilenskaja wul. Nr. 8, adbyŭsia ahulny nadzwyčajny schod Biełaruskaha Kooperatyŭnaha T-wa „Pčała". Adbylisia pierawybary Nahladnaj Rady i abhaworany inšyja sprawy.

Dźwie čarhowyja lekcyi z biełarusaznaŭstwa, arhanizawanyja Biełaruskim Studenskim Sajuzam, adbuducca ŭ niadzielu 2-ha śniežnia u sali Bieł. Inst. Hasp. i Kult. (Wostrabramskaja 8-1). Čytajuć: 1. Hr. J. Sawicki — na temu „Socyjalna-palityčny ład u staradaŭniaj Połaččynie" i 2) Ks. A. Stankiewič—na temu „Narysy z biełaruskaj etnohrafii" (praciah). Pačatak lekcyjaŭ punkt. a hadz. 4-j p.p.

Z RADAWAJ BIEŁARUSI.

Nawaja kniha „Zbor tworaŭ" tom pieršy. Wypusk pieršy J. Kołasa (Taras Hušča) z partretam aŭtara i krytyčna-biohrafičnym narysam J. Čaržynskaha, star. 233, wydańnia Biełaruskaha Dziaržaŭnaha Wydawiectwa.

Biazprytulnyja dzieci jznoŭ pajawilisia na wulicach Miensku. Častka ich śpiarša ŭ swoj čas była raźmieščana, jak padaje „Сав. Бел.", pa wioskach u sialan, ale ciapier jany waročajucca iznoŭ u miesta. Radawyja ŭlady źbirajucca stwarać dla hetych biazprytulnych dziaciej prytułki z bolš siamiejnymi ŭmowami, raźmiaščajučy nia bolš jak pa 50—60 dziaciej. Heta ŭsio wyniki pasłableńnia siamiejnych wuzłoŭ, ŭpadku maralnaści i swabody kachańnia.

Biełarusy ŭ Čechasławaččynie.

IV-ty Źjezd Abjadnańnia Biełaruskich Studenskich Arhanizacyjaŭ adbyŭsia 16-17-ha listapada s. h. u Prazie. Źjezd prajšoŭ pamysna. U nowy prezydyjum A.B.S.A uwajšli: Łaŭski (staršynia), Hryb, Kłaŭsuć, Hirys, Hryškiewič.

Biełaruski Studenski Sajuz, jaki źjaŭlajecca siabram ABSA, i sioleta ad siabie nia moh wysłać na źjezd delehataŭ, z pryčyny pieraškodaŭ i trudnaściaŭ źwiazanych z wypatrabawańniem delehatami zahraničnych pašpartoŭ.

Z Niezaležnaj Litwy.

Prezydent Smetona ab Wilni. Na ŭračystym pasiedžańni Rady ordera Witezia dnia 25 hetaha miesiaca prezydent respubliki Smetona skazaŭ patryjatyčnuju pramowu, u jakoj miž inšym wyraziŭ žal, što ŭračystaść abchodzicca nia ŭ Wilni, a ŭ tymčasowaj stalicy Litwy—Koŭnie.

Dziesiatyja ŭhodki istnawańnia litoŭskaj armii. U niadzielu 25 hetaha miesiaca adbyłosia ŭračystaje światkawańnie 10-ch uhodkaŭ istnawańnia litoŭskaj armii. U Koŭnie a hadzinie 10 ranicy ŭ kaściele harnizonu wajskowaha adbyłosia ŭračystaje nabaženstwa, na jakim prysutny byŭ prezydent respubliki Smetona i ŭsie ministry. Pa nabaženstwie adbyłasia na čale z premjeram Waldemarasam wajskowaja defilada, jakuju pryniaŭ prezydent respubliki. Pa paŭdni adbyłosia ŭ teatry ŭračystaje pradstaŭleńnie, u časie jakoha prahawaryli pramoŭcy, padkreślajučy značeńnie litoŭskaj armii, jakaja staić mocna na swaim stanowiščy ŭ abaronie narodnych prawoŭ.

Francuski atache ŭ Koŭnie. Nadowiačy prybyŭ u Koŭnu atache wajskowy nadbaltyckich dziaržawaŭ pałk. Archen, katory wioŭ hutarki z premjeram Waldemarasam i pałk. Plechaj- [illegible]

Hramadzianie - Biełarusy! Padawajcie deklaracyi na rodnuju školu. Wiedajcie, što swaja škoła — heta najlepšy skarb dla narodu.

Z Polščy.

Z Sojmu i Senatu. Ciapier u Sojmie adbywajucca pasiedžańni kamisijaŭ: biudžetnaj, aświetnaj i inšych.

U apošnich časach klub „adzinki" pryniaŭ asabliwy sposab baračby z swaimi palityčnymi praciŭnikami. Paśla sprawaŭ pasła Słaŭka (adzinka) z pasłami Markam i Niedziałkoŭskim, zdaryłasia jašče adna skandalnaja sprawa. 27 hetaha miesiaca na pasiedžańni kamisii miž pasłami Palakiewičam „adzinki" i Chruckim — z klubu Ukrainskaha dajšło da wostrych słoŭ, u rezultacie čaho pas. Palakiewič udaryŭ pas. Chruckaha pa twary. Sprawa hetaha hrubaha sposabu pierakonywańnia swajho palityčnaha praciŭnika apynułasia ŭ maršałkoŭskim hanarowym sudzie.

U kamisii aświetnaj 27.XI sioł. h. razhladałasia sprawa Radaškaŭskaj Biełaruskaj Himnazii. Sprawu referawaŭ pas. Karuza, damahajučysia pryniaćcia prapazycyi Bieł. Sial.-Robotnickaha Pasolskaha Klubu ab nieadkładnym adkryćci zlikwidawanaj Biełaruskaj Himnazii ŭ Radaškawičach.

Kamisija pryniała 2 prapazycyi: 1-ja endecyi i adzinki,—adkinuć prapazycyju adkryćcia, 2-ju z papraŭkami lewych polskich hrupaŭ—wysłać sojmawuju kamisiju na dašled hetaj sprawy, a tak-ža ŭ najchutčejšym časie adkryć jaje i dać uradawyja subsydyi.

Pasiedžańnie Senatu adbyłosia 28 hetaha miesiaca. Čarhowaje pasiedžańnie Senatu maje adbycca za dwa tydni.

Z zahranicy.

Niamiecki ministar zahraničnych spraŭ Štreseman hetymi dniami ŭ niamieckim parlamancie skazaŭ wialikuju pramowu ŭ sprawie zahraničnaj palityki Niamieččyny. U swajej pramowie Štreseman paćwiaciŭ najbolš uwahi sprawie zwalnieńnia z pad akupacyi Nadrenii. Ministar zajawiŭ — Niemcy stajać pry tym, što jany majuć prawa damahacca poŭnaha zwalnieńnia akupawanaj terytoryi i nia moža być hutarki ab zamienie zwalnieńnia Nadrenii na jakija-niebudź palityčnyja zabawiazańni z boku Niamieččyny.

— Na źjeździe niamieckaj narodnaj partyi ministr Štreseman adnahałosna wybrany na staršyniu ŭprawy hetaj partyi.

PAŠYRAJCIE „BIEŁ. KRYNICU!,,

Z kraju.

Bandycki napad. U Słonimskim paw. u w. Mysłowa 16 listapada byŭ zrobleny bandycki napad. U chatu haspadara Kuźminskaha ŭwajšło 6 zamaskawanych bandytaŭ, uzbrojenych rewalwerami i wintoŭkami. Bandyty zapatrebawali ŭ haspadara hrašej. Kali haspadar admowiŭ dać hrošy, adzin z bandytaŭ wystrałam z rewalwera zabiŭ jaho na miescy. Zrabawaŭšy 200 dalaraŭ, bandyty ŭciakli ŭ niewiadomym kirunku.

Aściarožna z harmatnymi kulami! Niadaŭna na pahraniččy polska-litoŭskim u w. Madak pastuch znašoŭ harmatnuju kulu (snarad), zastaŭšujusia ad wajny. Praz nieaściarožnaje abchodžańnie z kulaj,—apošniaja razarwałasia, zabiwajučy na śmierć pastucha.

Dywersyjny napad u Wialejskim paw. 15 h.m. niekalki ŭzbrojenych čaławiek napała na w. Kamionku, hm. Daŭhinaŭskaj, z metaj schapić i zabrać z saboj žychara hetaj wioski I. Chmiela. Adnak im heta nie ŭdałosia. U abaronie I. Chmiela wystupili sialanie. Bandyty pabačyŭšy sialan, dali niekalki wystrałaŭ, raniačy J. Chmiela i inšych sialan, a sami pabiehli ŭ kirunku hranicy. Jany-ž spalili pry hetym 3 humny. Jak akazałasia, bandytami byli žychary hetaj-ža wioski.

DA NAS PIŠUĆ.

PRAŬDA PIERAMOŽA!

Žodziški, Wialejskaha paw. Minuŭ užo hod času, jak probašč ks. Dronič pačaŭ wykidać biełaruskuju mowu z kaścioła ŭ nas. Kab skazać, što susim wykinuŭ, to nie, bo wykinuŭ tolki z ambony, a ŭ kaściele siarod molačychsia parachwijanaŭ mowa biełaruskaja žywie i krasuje. Parachwijanie ŭ časie pracesii, pierad Imšoj i paśla imšy piajuć relihijnyja pieśni pa biełarusku i molacca z malitwienikaŭ-knižačak pisanych pabiełarusku. Ks. Dronič hruba hwałciačy prawy našaj mowy ŭ kaściele, zrabiŭ tolki toje, što moh zrabić, a dalej to jamu nie ŭdałosia i možna skazać z peŭnaściaj nia ŭdasca. Pachod ks. Dronіča praciŭ biełaruskaj mowy dalej nie siahaje, akramia ambony, jaka peŭnie-ž ciapier jość u jaho raspadžeńni. My wierym, što praŭda musić pieramahčy niapraŭdu i žywiom toj nadziejaj, što pryjdzie čas i biełaruskaja mowa zakrasuje ŭ našym kaściele, jak krasawała pierad pryjezdam da nas ks. Dronіča.

Stary Parachwijanin.

TREBA PRACY NA RODNAJ NIWIE BIEŁARUSKAJ.

Druja. U nas ciapier pačali pajaŭlacca rožnyja polskija „koły", ale jak čužyja dla našaj moładzi ducham i metaj,—świeciać, jak kažuć, pustaj. U wioscy Cileŭščynie, Idołckaj parachwii, dzie jość probaščam ks. Ryłło, padobny da ks. Dronіča, takoje-ž polskaje „koło", znachodziačajesia pad silnaj apiekaj probašča, naličywaje niešta ad 3 da 5 siabroŭ, z katorych nienaležačaja da „koła" moładź naśmiachajecca, nazywajučy „wučniami na pałakoŭ". Ale, jak ludzi kažuć, kali heta praŭda, dyk ks. Ryłło ŭ Idołcie doŭha nia budzie, bo zanadta-ž jon wialiki mazur i nia lubić Biełarusaŭ. Niawiedama tolki, ci ks. Ryłło sam wyjedzie z Idołty, ci jaho duchoŭnaja ŭłada adtul wydalić. Chiba tolki sam ks. Ryłło wyjedzie, bo sučasnaja duchoŭnaja ŭłada wilenskaj dyacezii nikoli za hetakija rečy adtul jaho nia rušyć, bo ks. Ryłło z prajawaj biełaskaj nacyjanalnaj świedamaści zmahajecca jak z jakoj relihijnaj herezijaj. Adnym słowam apostał „polskaj wiery".

Dyk što-ž da jaho moža mieć duchoŭnaja ŭłada wilenskaj dyecezyi?!

U Drui „zawiazaŭsia", ci lepš kažučy—na papiery zapisaŭsia „Związek Strzelców", u skład jakoha ŭwachodziać asadniki i adzin tutejšy Jančeŭski, a naša moładź ani ruš,—tudy nia jdzie.

Z hetaha jasna, što treba nam swajej arhanizacyi. Dyk niachaj-ža światlejšyja adzinki parupiacca załažyć u našych wakolicach hurtok Biełaruskaha Instytutu Haspadarki i Kultury. Kulturna-praświetnaja placoŭka ŭ nas u rodnym biełaruskim duchu jość užo nieabchodnaściaj.

W. B.

ŚWIEDAMAŚĆ ŚYRYCCA.

W. Nowasiołki, Pastaŭskaha paw. U nas sialanie pačali prabudžacca, a prabudžaje i razhaniaje ciemru najlepš rodnaja hazecina. U našu wiosku praz niejki čas prychodzić hazetka „Biełaruskaja Krynica" i za nia wielmi doŭhi čas zrabiła jana šmat. Sialanie z hetaj hazetki ab sim ab tym dawiedalisia i pačynajuć hladzieć na świet Božy ŭžo inačaj. Pačynajuć pa krysie raźbiracca, chto jany takija i dzie ŭsia wina našaj biady. A paznaŭšy pryčyny swajho hora, peŭnie-ž pačnuć šukać sposabaŭ pazbycca jaho. Dyk čym bolš treba čytać swaje rodnyja hazety.

M. P.

Praŭnyja parady.

A. T.

Pytańnie: Moj Baćka z rodnym swaim bratam mieli 7 dzies. ziamli, im padarawanaj. Baćka ŭ 1925 h. pamior, pamior tak-ža i jaho brat, nie pakidajučy pa sabie dziaciej, tolki žonku. Ci moža ŭdawa, pa pamioršym baćkawym bratu, adabrać ad mianie čaść ziamli i budynkaŭ i pieradać swajej radni?

Adkaz: Udawa pa pamioršym mužu maje prawa da siomaj časci nieruchomaj majemaści i da čaćwiertaj časci ruchomaj; rešta atrymliwaje najbližejšyja spadkabierniki pamioršaha. Najbližejšymi spadkabiernikami jość dzieci, kali dziaciej niama — braty, a kali bratoŭ niama — bratnija dzieci. Žonka jaho moža zaŭładać usiej jaho čaściaj tady, kali maje ad muža testament, začwierdžany Akružnym Sudom.

P. Malcu.

Pytańnie: U 1919 h. ja žaniŭsia wychodziačy ŭ prymy. Žonka maja pamiorła biazdzietnaj, pakinuŭšy mnie testamant. Akružny Sud testament uniawažniŭ, na pratest jaho ciaściowym bratam. Praciŭnik moj — ciaściŭ brat — pamior. Ci mahu ja wyjhrać sprawu, kab karystać ziamloj usiej, jakoj karystała maja žonka?

Adkaz: Majecie prawa tolki da siomaj časci tej ziamli; rešta pierachodzić da najbližejšych spadkabiernikaŭ Wašaj žonki—Siostraŭ, kali niama bratoŭ i ichnich dziaciej, a kali niama bratoŭ, siostraŭ i ichnich dziaciej, —to ciaściowych bratoŭ ci ichnich dziaciej.

Ab bratu zahinuŭšym napišycie padanie (prośbu) ŭ ministerstwa zahraničnych spraŭ, apisywajučy, dzie i kali Wy jaho bačyli ŭ Aŭstryi—z prośbaj pawiedamić Was ab jaho losie.

Hrašowuju knižku zbierahajcie, a napišycie tolki ŭ toj bank u Ryhu praz ministerstwa zahraničnych spraŭ padanie z prośbaj infarmacyi, jakim čynam mahli-b atrymać swaje hrošy.

Kab mahli-b Wy kupić toj falwarak, to tady pawialičyli-b swaje chutary. Ab hetym padajcie padanie da „Užendu Ziemskaha".

Jazepu Atminu.

Weksala, ab jakim Wy pišacie ŭstanawić nia možacie i tak nie rabicie, bo heta budzie padłoh, lepš pieradajcie swajho praciŭnika ŭ sud, kali majecie peŭnych świedkaŭ.

Usiačyna.

Kolki dzie ludziej. Statystyčny ŭrad Aŭstryi apracawaŭ cikawuju statystyku što da liku žycharstwa ŭ pasobnych haspadarstwach. Z statystyki hetaj widać, što ŭ 1926 h. najbalej ažaniłasia ludziej u Baŭharyi—9,6 na 1,000 žycharoŭ, u Bełhii—9,2 na 1,000 žych., ŭ Čechasławaččynie 9,1, u Wuhryi—9, najmieniej ažaniłasia ŭ hetym hodzie ŭ Irlandyi—4,6 na 1,000 žych. i ŭ Narwehii—5,77 na 1,000 žych.

Lik naradzinaŭ u 1926 h. pradstaŭlaŭsia hetak: Ukraina — 40,2 na 1000 žych., Partuhalija—37,6, Rasieja —36, Rumynija — 36 i Polšča — 30, najmieniej Šwecyja — 16,8 na 1000 žych., Anhlija—17,8, Estonija—17,8, Francyja—18,7 i Aŭstryja—19,2. U Niamieččynie ŭ 1926 h. na 1000 žych. 19,4, u Čechasławacyi—24,5 i ŭ Wuhryi—26,9. Najbalej pamiorła ludziej u Partuhalii — 22,2 pamioršych na 1000 žych., u Rumynii—21, u Rasiei —19,8, u Hišpanii — 18,8 u Baŭharyi —14,6 i Polščy—18, najmieniej u Halandyi—9,8, Narwehii—10,6, Danii—11, Niamieččynie—11, Anhlii—11, i Šwajcaryi—11.

Najbolšy pryrost nasialeńnia mieła ŭ 1926 h. Ukraina—22,0, Biełaruś —18,9, Baŭharyja—17,2, Rasieja—16,2, Partuhalija—15,4, Rumynija — 14,7, najmienšy pryrost mieła Francyja—1,3, Estonija—4,3. U Niamieččynie 1926 h. pryrost wyhladaje hetak—7,8, na 1000 žych. u Čechasławacyi—9,0 i ŭ Wuhryi—10,5.

Jak bačym, Biełaruś staić na druhim miescy—značna niezahinie.

Redaktar Jan Paźniak. Bieł. Druk. im Fr. Skaryny. Wilnia, Ludwisarskaja 1. Wydawiec Albin Stepowič.